

العراق

IRAK

IRAQ

伊拉克

عراق

עיראק

イラク

ИРАК

IPAK

KUZEY IRAK ÇALIŞMA ZİYARETİ VE SÜLEYMANİYE FUARI RAPORU

08.06.2011

İÇİNDEKİLER

1. Irak Hakkında Genel Bilgiler	2
2. Kuzey Irak Bölgesi	3
3. Irak'ın İnşaat ve Yapı Sektörü	5
4. Süleymaniye Fuarı ve Çalışma Ziyaretleri	5
5. Irak Yatırım Kanunu	15
5. Irak Özel Sektörünü Tehdit Eden Unsurlar	21
6. Devlet Şirketleri (Kamu İktisadi Teşebbüsleri - KİT'ler)	21

1. Irak Hakkında Genel Bilgiler

Başkent	: Bağdat
Resmi Dili	: Arapça, Kürtçe
Yönetim Şekli	: Parlamenter Demokrasi
Cumhurbaşkanı	: Celal Talabani
Başbakan	: Nuri El-Maliki
Yüzölçümü	: 438.317 km ²
Nüfusu	: 28.945.569
Etnik Yapısı	: Arap % 75-80, Kürt % 15-20, Türkmen, Asurî ve diğerleri % 5
GDP	: 131 milyar USD
Enflasyon	: % 6,8
Kişi Başına Düşen Gelir	: 3.600 USD
Büyüme Oranı	: % 7,7
GDP'nin Sektörel Dağılımı	: Tarım % 9,6, Sanayi % 62,8, Hizmetler % 27,6
İşgücü	: 8.175 milyon
Sanayi Üretimi	: Petrol ve petrol ürünleri, kimya, tekstil, deri, yapı malzemeleri, gıda paketlenme, gübre, metal işleme
Tarım Ürünleri	: Buğday, arpa, pirinç, sebzeler, hurma, pamuk, sığır, koyun, kümes hayvanları
İhracat	: 40,86 milyar USD
Günlük Ortalama Petrol Üretimi	: 2,4 milyon varil
Günlük Ortalama Petrol İhracatı	: 1,8 milyon varil
Petrol Rezervi	: 115 milyar varil
Doğalgaz Rezervi	: 3,2 trilyon m ³
Para Birimi	: Irak Dinarı
Telefon Kodu	: +964

Stratejik konumuyla kültür ve ticaretin kavşağında yer alan Irak, petrol rezervleri açısından dünyanın ikinci ülkesidir. Bugün Irak yeniden canlanma dönemini yaşamaktadır. Ülkenin GSYİH; güvenlik koşullarının iyileştirilmesi, petrol ihracatının yükselmesi ve ticaretin canlanması ile yükselmiştir. 2006 yılında 56 milyar dolar olan GSYİH, 2009 yılında 112 milyar dolara yükselmiştir. Kişi başına düşen gelirler 3.600 dolarken 2014 yılında bunun 4.500 doları aşması beklenmektedir. Ayrıca, Irak'ın uluslararası topluma entegrasyonu ile birlikte yapılan yeni anlaşmaların ülke ekonomisini güçlendirmesi beklenmektedir. Petrol fiyatlarının artması ve üretim kapasitesinin yükselmesi, 2010 yılı bütçelerine olumlu yansımıştır. 2015 yılına kadar Irak, petrol üretimini 6 milyon varile yükseltmeyi hedeflemektedir.

2. Kuzey Irak Bölgesi

Kuzey Irak; istikrarlı ve zengin kaynakları olan, geniş pazar olanaklarına sahip ve tüm sektörler itibariyle yatırıma açık bir bölgedir. Seçimle başa gelen Cumhurbaşkanı ve Başbakanı ile Kuzey Irak Bölgesel Yönetimi sahip olduğu özerk yapısıyla, uluslararası toplum ile siyasi ve ticari olarak daha geniş ilişkiler yürütmekte ve yabancı yatırımcıları ağırlamaktadır.

Günümüzde Irak'a güvenli geçiş kapısı görevini görmekte olan Kuzey Irak güvenli şehirleri nedeniyle, güçlü bir ekonomik merkez konumundadır. Bu nedenle birçok yerel ve uluslararası firma merkezlerini bu bölgede açarak, Irak genelini buradan idare etmektedirler. Bunun yanı sıra bölgede var olan Yatırım Yasası yatırımcılara birçok teşvikler sunmaktadır. Bölgeye son dört yılda 3,1 milyar doları yabancı sermaye olmak üzere toplamda 12 milyar dolar petrol dışı yatırım çekilmiştir. Bölgede hali hazırda 1.500 yabancı firma faaliyet göstermektedir. 80.000 km²'lik alanı ve yaklaşık 4,5 milyon nüfusuyla Kuzey bölgesinde yatırım yapılabilecek başlıca sektörler; tarım, sanayi, enerji, turizm ve ticarettir. Yerel ekonomi, inşaat ve perakende sektöründe çok büyük bir patlama yaşamaktadır. Bölge, kurulan yeni alışveriş merkezleri, büyük süper marketler ve lüks konutlarla şantiye haline gelmiştir.

Bölgenin giderek iyileşen ekonomisinin yanında, yeni geliştirilen kanunlar yatırımcılara birçok teşvikler sunmaktadır. Yabancı yatırımcı ve şirketler mülk edinebilmektedirler. Bunun yanında 5 yıl ile başlayan ve 10 yıla kadar uzatılabilen vergi muafiyetinden faydalanabilmekte; gümrük vergisi, ithalat vergisi, KDV, gelir vergisi,

Irak'ta kayıtlı şirket sayısı **11.496**

Kayıtlı yabancı şirket sayısı **1.500**

Kayıtlı Türk firması **740**

kurumlar vergisi gibi vergilerden bu süreçte muaf olmaktadır.

Tablo-1: İkili Ticaret Rakamları (Irak-Türkiye - milyon dolar)

YILLAR	İHRACAT	DEĞİŞİM (%)	İTHALAT	DEĞİŞİM (%)	HACİM	DENGE
2003	829	-	112	-	941	716
2004	1.820	119,5	467	316,9	2.288	1.353
2005	2.750	51,1	458	-1,9	3.208	2.291
2006	2.589	-5,8	375	-18,1	2.965	2.213
2007	2.845	9,8	645	72,0	3.490	2.200
2008	3.917	37,6	1.321	104,7	5.238	2.596
2009	5.124	30,8	952	-27,9	6.078	4.174
2009/11	4.640	-	842	-	5.482	3.798
2010/11	5.310	14,4	1.211	43,9	6.521	4.098

Tablo-2: Türkiye'nin İhracatında Başlıca Ürün Grupları (10 Aylık/\$)

SITC	ÜRÜN ADI	2009/10	2010/10	Değişim (%)
67	Demir Ve Çelik	531.868.418	555.522.554	4,45%
6760	Demir-Çelik Filmaşın, Çubuk, Profil, Palplanşlar	311.809.672	242.620.923	-22,19%
6794	Demir, Çelikten Borular-Açık Dikiş, Kaynak, Perçin Yapılmış	92.106.145	148.392.895	61,11%
77	Elektrikli Makine Ve Cihazlar	374.222.666	412.422.341	10,21%
7731	İzole Edilmiş Tel, Kablo, Elektrik İletkeni, Fiber Optik Kablolar	141.359.251	179.338.861	26,87%
7752	Dış Kapıları Birden Fazla Kombine Soğutucu-Dondurucular	60.360.756	61.298.250	1,55%
4	Hububat Ve Mamulleri	349.714.027	386.034.258	10,39%
461	Buğday Unu Veya Mahlut Unu	237.197.440	233.687.809	-1,48%
484	Ekmekçi Mamulleri	71.352.021	98.166.172	37,58%
66	Metal Dışı Mineral Mamuller	327.584.319	359.146.232	9,63%
6612	Çimento	254.194.825	233.374.705	-8,19%
6613	Tabii Taşlar, İşlenmiş Taşlar	25.941.099	59.421.355	129,06%
69	Metallerden Nihai Ürünler	301.059.925	294.096.418	-2,31%
6911	Demir Veya Çelik İnşaat	143.505.818	122.380.288	-14,72%
6973	Demir, Çelik Ve Bakırdan Pişirme, Isıtma Cihazları	15.123.343	30.181.224	99,57%
5	Sebzeler, Meyveler Ve Mamulleri	234.609.395	254.011.302	8,27%
567	Sebze, Meyve Karışımlarının Konserveleri (Sirkeli, Asetik Asitli)	52.594.358	63.030.389	19,84%
542	Kuru Baklagil	68.334.523	50.235.724	-26,49%
89	Çeşitli Mamul Eşya	132.519.894	196.966.580	48,63%
8973	Gümüş, Kıymetli Metallerle Kaplı Gümüş, İncili Eşya	37.072.184	64.284.747	73,40%
8931	Plastikten Kutu, Sandık Vb Muhafaza Eşyası	42.479.509	62.311.371	46,69%
82	Mobilyalar	106.150.797	159.136.906	49,92%
8215	Ağaç Mobilyalar	46.364.812	78.488.747	69,29%
8211	Oturmaya Mahsus Mobilyalar	43.594.792	59.128.752	35,63%

74	Değişik Sanayi Kollarında Kullanılan Makine Ve Cihazlar	125.062.854	154.852.490	23,82%
7415	Klima Cihazları	42.779.558	29.516.394	-31,00%
7452	Yıkama, Temizleme, Kurutma, Doldurma, Paketleme vb. Makineler	5.676.121	17.042.493	200,25%
64	Kağıt-Karton Ve Kağıt, Karton Esaslı Mamuller	80.606.684	140.496.602	74,30%
6429	Kağıt Mendil, Kurulama Veya Yüz Silme Havluları, Kağıt Esaslı Eşya	71.966.630	116.769.257	62,25%
6421	Kağıt-Karton Kutular Vb.	4.120.441	15.458.345	275,16%
	İLK 10 TOPLAM	2.563.398.979	2.912.685.683	
	ÜLKE TOPLAM	4.198.592.853	4.780.158.450	13,85%

Süleymaniye Eyaleti

Yaklaşık 2 milyon nüfusu ve 17 bin kilometrekarelik alanıyla Süleymaniye Eyaleti, Kürdistan Bölgesel Yönetimine bağlıdır ve başkenti Süleymaniye'dir. Uluslararası bir havaalanına sahip olan şehir, Avrupa ve Ortadoğu'dan direk uçuşlar almaktadır. Kent yeniden yapılanma sürecine girmiş olup yatırımcıların ilgisini çekmektedir.

3. Irak'ın İnşaat ve Yapı Sektörü

Irak'ın bir dizi altyapı hizmet ve sistem ürünlerine ihtiyacı vardır. Bunlar; hastane ekipmanları ve malzemeleri, güvenlik ürünleri, yapı malzemeleri ve ekipmanları, elektrik mühendisliği ve teknolojileri, aydınlatma ekipmanları, doğal taşlar, karayolu ve demiryolu makineleri, petrol üretim ekipmanları, finans ve telekomünikasyon sistemleridir. Irak hükümetinin taahhüdü ile petrol gelirlerinden fon sağlanarak, değerleri **43,5 milyar doları** bulan, yüzlerce proje üzerinde çalışmalar hali hazırda uygulanmaktadır. Önümüzdeki dört yıl içinde Irak'ın yeni hükümetinin, kilit sektörlerin yapılandırılması için **150 milyar dolar** üzerinde harcama yapacağı öngörülmektedir.

4. Süleymaniye Fuarı ve Çalışma Ziyaretleri

17 - 22 Ocak 2011 tarihlerinde Diyarbakır'da başlayan Kuzey Irak (Süleymaniye) yolculuğumuzu sırasıyla Mardin (Midyat – Ömerli), Şırnak (Cizre – Habur Sınır Kapısı), Zaho (Halil İbrahim Sınır Kapısı), Erbil, Kerkük ve Süleymaniye üzerinden gidiş dönüş (yaklaşık 700 km) yapılarak gerçekleştirilmiştir. Sınır Kapılarındaki bekleme zamanları ile birlikte Süleymaniye kentine varış 15 saat sürmüştür. Kuzey Irak'ın Türkiye ile tarihi olduğu kadar coğrafi olarak da sıkı bir bağlantısı olduğu yakinen görülmüştür. Yolculuk esnasında herhangi bir problemle karşılaşılmamış, ancak Habur Sınır Kapısı'nın yetersiz olduğu görülmüştür.

4.1. Süleymaniye Fuarı

18 – 22 Ocak tarihlerinde Elanexpo Fuarcılık tarafından Süleymaniye Fuar Merkezinde Gıda (Foodexpo), İnşaat (Buildexpo) ve Sanayi (Machexpo) konularında düzenlenen fuara İGEME Irak Masası yetkilileri ile birlikte katılım sağlanmıştır. Fuarda 12 m²'lik stand alanı

kiralananmıştır. Standta; 250 adet Arapça YDO tanıtım broşürü, 100 adet İngilizce YDO tanıtım broşürü, 50 adet Farsça YDO tanıtım broşürü, 250 adet İngilizce Ajans tanıtım broşürü, 50 adet Türkçe Ajans tanıtım broşürü, 25 adet Irak Ülke Raporu, 20 adet Diyarbakır Tarım Fırsatları Rehberi, 25 adet Ön Bölgesel Gelişme Planı Yönetici Özeti tanıtım materyalleri dağıtılmıştır. Ayrıca kırlangıç bayraklarla Karacadağ Kalkınma Ajansı'nın görünürlüğü sağlanmıştır.

18 Ocak tarihinde açılış töreni ile başlayan fuara; Süleymaniye Valisi Bahroz Kashani, Kuzey Irak Sanayi ve Ticaret Bakanı Sinan Çelebi, Erbil Türk Başkonsolosu Aydın Selcen, Erbil Ticari Ataşesi Deniz Kutlu ve Dicle Kalkınma Ajansı yetkilileri yanı sıra birçok üst düzey yetkili katılmıştır. Açılış konuşmalarında Türkiye ile

Kuzey Irak ticari ilişkilerinin gelişmesi gerektiğini dile getirilmiştir. Protokol standımızı ziyaret etmiş ve kendilerine Karacadağ Kalkınma Ajansı faaliyetleri ile ilgili bilgi verilmiştir.

4.1.1 Fuar Saha Ziyaretleri

Fuar alanı ziyaretleri kapsamında İGEME Irak Masası yetkilileri ile Türkiye'den fuara katılan firmalar ziyaret edilmiştir.

➤ DYO Boya:

Yaşar Holding'in bir şirketi olan DYO Boya 50 metrekare stand alanı ile fuara katılmıştır. Firma yetkililerine Karacadağ Kalkınma Ajansı faaliyetleri ve destekleri hakkında bilgi verilmiştir. Yetkililer devlet desteklerinden faydalanmak istediklerini, ancak bu destekleri almanın çok zor olduğunu ifade

etmişlerdir. Özellikle destekler için bürokrasinin yoğun olduğunu ve şirket bünyesinde özel

bir ekibin bu desteklerle özel olarak ilgilenmesi gerektiğini dile getirmişlerdir. Firma pazarlama sorumlusu İGEME'nin sayfasından sağlıklı bilgilere ulaşamadıklarını, özellikle boya ve mürekkep konusunda İGEME'nin ihracat bilgilerinin eksik olduğunu belirtmişlerdir.

Firma yetkililerine TRC2 Bölgesine yatırım yapmayı düşünüp düşünmedikleri sorulmuştur. Ancak Güneydoğu'nun hammaddeye uzak olduğu için yatırım yapmayı düşünmediklerini dile getirmişlerdir.

➤ **Kiraz Mobilya:**

Fuarda 50 metrekare yer alan yatırımcı, fuarın istedikleri gibi gitmediğini belirtmişlerdir. Üretimlerinin İstanbul'da olduğunu ifade eden yetkililer, Irak'ta ya da Güneydoğu'da yatırım yapmayı düşünmediklerini dile getirmişlerdir. Firma yetkilileri Kuzey Irak'ta birkaç kişiyle bağlantı kurduklarını, bunlardan birine distribütörlük vermeyi düşündüklerini belirtmişlerdir. Kendilerine Irak'ın Erbil Ticaret Ataşesi ile görüşmesinin faydalı ifade edilmiştir.

➤ **Ümit Bisiklet:**

Ümit Bisiklet ve Oyuncak firması fuarın kendileri için iyi geçtiğini belirtmişlerdir. Irak'ta distribütör aradıklarını ve birkaç kişi ile görüşme gerçekleştirdiklerini ifade etmişlerdir. Firma yetkililerine Erbil Ticari Ataşesi ile görüşmenin faydalı olacağını ifade edilerek, Ticari Ataşenin iletişim bilgileri verilmiştir.

➤ **Alarko:**

İGEME Irak Masası sorumlusu Ahmet Bey ile Alarko Soğutma ve Isıtma Sistemleri yetkilileri ile görüşülmüştür. Büyük yatırımcıların, devlet ihracat yardımlarından faydalanamadıklarını ifade eden Alarko ihracat sorumlusu, bu desteklerden faydalanabilmek için ciddi mesai harcanması gerektiğini ve belki

kurumda bunun için özel bir birimin kurularak birkaç kişinin istihdam edilmesi gerektiğini ifade etmişlerdir. Örneğin, DTM'nin vereceği destek için doldurulması zorunlu belgelerde Alarko firmasının bile cevap veremeyeceği soruların yer aldığını ifade ederek, daha küçük KOBİ'lerin bunları cevaplandırmasının mümkün olmadığını belirtmişlerdir. Alarko Isıtma ve

Soğutma Sistemleri için distribütör aradıklarını ve tecrübeli birilerini bulurlarsa, distribütörlük verebileceklerini ifade etmişlerdir.

➤ **Kütahya Yapı Kimyasalları:**

Kütahya Yapı Kimyasalları Diyarbakır fabrikası adına katılan yetkililer, fuarın verimli geçmediğini söyleyerek, gelen ziyaretçilerin sektöre yabancı olduğundan dert yanmışlardır. Örneğin; birçok ziyaretçinin tanıtım filmi için koyulan LCD televizyonun fiyatını sorduklarını dile getirmişlerdir. Stantta sergiledikleri uygulamalı yalıtım örnekleri ile aslında Irak'takilerin yalıtımdan pek haberdar olmadıklarını belirterek, bazılarının ürettikleri seramik yapıştırıcının nasıl oluyor da seramiği duvarda tuttuğuna hayret ettiklerini ve inanamadıklarını belirtmişlerdir.

Saha ziyaretlerimizde Türk firmalarının fuarda yoğunlukta olduğu görülmüştür.

Fuar alanı ziyaretleri kapsamında İGEME Irak Masası yetkilileri ile Irak'tan ve diğer ülkelerden fuara katılan firmalar ziyaret edilmiştir.

➤ **Kerküklü Yatırımcı İle Görüşme:**

İnşaat konusunda faaliyet gösteren Ali Naimat Jabbar ile görüşülmüştür. Kerkük'ün yatırım açısından avantajlı olduğunu ifade eden Ali Bey, Güneye Türk firmalarının mutlaka inmeleri gerektiğini ve çok avantajlı bir pazar olduğunu ifade etmişlerdir.

➤ **Hawlati Gazetesi**

Kuzey Irak'ta haftalık olarak basılan gazete çalışanları, genelde Kuzey Irak'ın merkezi hükümet kararlarına uyduğunu dile getirmişlerdir. Irak'ta Türkiye'deki gibi Kalkınma Ajanslarının var olup olmadığı yönündeki sorumuza, daha çok tanıtım ve promosyon görevi yapan National Investment Commission'ın var olduğunu ifade etmişlerdir.

➤ **Kurdistan Regional Government – Iraq Council Of Ministers Board Of Investment**

Bir devlet kurumu olan Iraq Council Of Ministers Board Of Investment, Kuzey Irak Bölgesinden sorumlu yetkilisi Alladin Nakshbandy ile görüşülmüştür. Kurumun yapısını anlatan yetkili; ücretsiz arsa tahsisi yapabildiklerini, izin ve ruhsat işlemlerini takip ettiklerini ve yatırım tanıtımını yaptıklarını ifade etmişlerdir. Bu kurum Türkiye'deki Yatırım Destek Ofislerinin Irak'taki muadili sayılabilir.

Irak'ın güneyinde ciddi konut açığının var olduğunu, bu ihtiyacı gidermek için müteahhitlere ücretsiz arsa tahsis edebildiklerini ve buradan yatırımcıların ciddi kazanç sağlayabileceklerini vurgulamışlardır.

Kurumun bir başka görevi ise, yarım kalmış yatırımlar için finansman ve yatırımcı araştırması olduğunu ifade ederek, bölgemizden yatırımcıların kendilerine yönlendirilebileceğini belirtmişlerdir.

Yatırım için gelen girişimcilerin vergilerden 10 yıl boyunca muaf tutulduklarını, bunun için mutlaka bir projesinin ve fizibilite çalışmasının olması gerektiğini, kefalet sisteminin olmadığını (gelen yatırımcının vatandaşı gibi her türlü haktan yararlanabildiğini) dile getirmişlerdir.

Kurum yetkilileri, Süleymaniye'de şimdiye kadar 70 firmaya ve Irak genelinde 300 firmaya yardımcı olduklarını, Kürt Bölgesinin konut ihtiyacının üst seviyede olduğunu belirtmişlerdir. Kurumun Erbil ve Süleymaniye'de ofisleri bulunmaktadır.

4.1.2. Sonuç

Süleymaniye kentinde ilk defa uluslararası bir fuar düzenlenmiştir. 10 bin metrekare alanda düzenlenen fuara 8 farklı ülkeden 160 firma katılmıştır. Stand açan ülkeler sırasıyla; Türkiye, Irak, İran, S. Arabistan, U.A.E, Mısır, Srilanka, Almanya olmuştur. Fuar boyunca 103 firma arasında toplam 1,5 milyar dolar ticaret hacmi gerçekleşmiştir. Fuarı dört gün boyunca 11 farklı ülkeden (Irak, İran, Kuveyt, Amerika, İngiltere, U.A.E, Türkiye, İsviçre, Hindistan, Romanya

ve Çin) 42.500 kişi ziyaret etmiştir. Süleymaniye Fuarına Irak halkının ilgisi yoğun olmuştur. Özellikle tatil günlerinde Iraklılar fuar alanına akın etmişlerdir. Ancak bu kalabalık içerisinde hedeflediğimiz kitle olan yatırımcıların katılımlarının azlığı fuar açısından istediğimiz

Fuar İletişim Bilgileri:

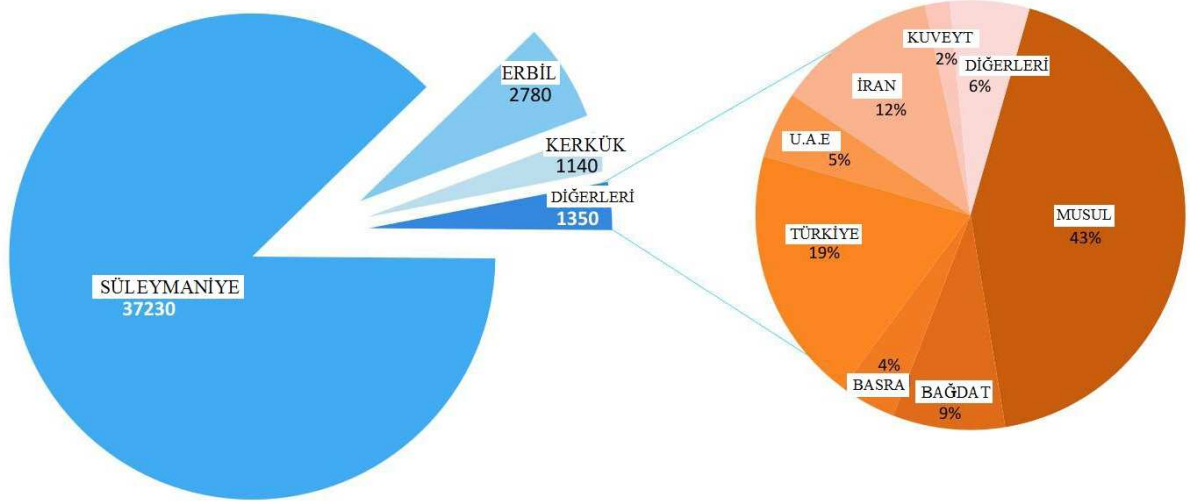
Web: www.sulaymaniahexpo.com

E-mail: info@sulaymaniahexpo.com

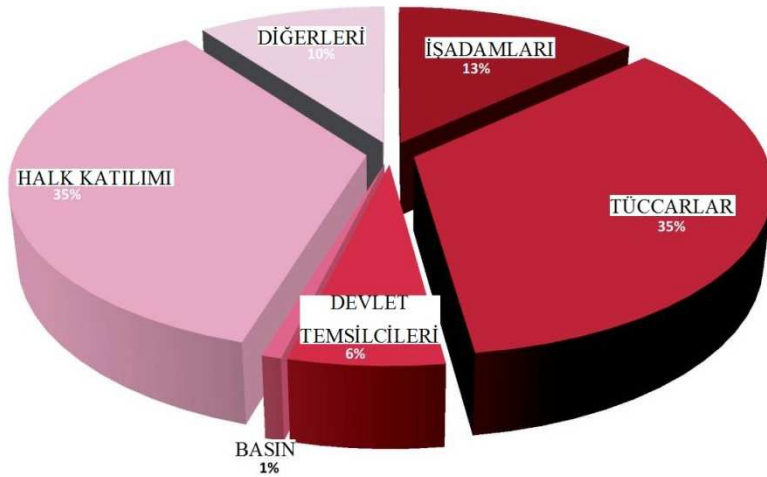
verimi almamıza engel olmuştur. Bunun en belirgin nedeni de fuar tanıtımının yetersizliği olmuştur. Çünkü Süleymaniye içerisinde ziyaretlerde herhangi bir tanıtıcı ve yönlendirici afiş

görülmemiştir. Bir sonraki Süleymaniy Expo fuarı **14 – 17 Mart 2012** tarihlerinde gerçekleştirilecektir.

Ziyaretçi istatistikleri aşağıdaki gibidir:

Standa gelen ziyaretçiler getirilen materyalleri, özellikle de İGEME'nin hazırladığı renkli sektör tanıtım broşürlerini dikkatle incelemişlerdir. Fakat Arapça materyaller de dahil olmak üzere broşürler pek anlaşılmamıştır. Kuzey Irak'ın resmi dilinin “Soranic” olması nedeniyle, materyaller yeterince işe yaramamıştır. Ziyaretçi profili aşağıdaki gibidir:

4.2. Çalışma Ziyaretleri

4.2.1 Süleymaniye Ziyaretleri

➤ Süleymaniye Valisi'ni Ziyaret

Süleymaniye Valisi Bahroz Qashany makamında ziyaret edildi. Gelen Türk firmalarına her türlü yardıma hazır olduklarını dile getirdiler. Girişimcileri Kuzey Irak'a yatırıma davet ettiler.

Süleymaniye Ticaret ve Sanayi Odası Başkanı ziyarete gidildi. Ancak başkan istifa ettiği için ziyaret iptal edildi.

➤ Süleymaniye Saha Ziyaretleri

Süleymaniye'de kent pazarı ve Alışveriş Merkezi ziyaret edilmiştir. Kent pazarı 17.00 gibi kapanırken Alışveriş Merkezinde canlılık, sıcak havanın da etkisiyle, akşam saatlerinde başlamaktadır. Ziyaret esnasında kent pazarında Çin ve İran mallarının yoğunlukta olduğu göze çarpmaktadır. Bunun yanı sıra, Süleymaniye'de iki küçük Alışveriş Merkezi'nin olduğunu öğreniyoruz. Kuzey Irak'ta yaşayanların gelirleri giderek artmaktadır ve buna bağlı olarak tüketim mallarına talep de artış göstermektedir. İki milyon nüfusu olan Süleymaniye'de büyük Alışveriş Merkezi açığı olduğu görülmüştür.

4.2.2 Erbil Ziyareti

250 kilometrelik Süleymaniye, Çemçemal, Kerkük, Kuş Tepesi, Erbil güzergahı takip edilerek şehre varılmıştır. Yolculuk esnasında Süleymaniye ve Erbil arasında çok sayıda Çimento Fabrikası görülmüştür. Bir şantiye halini alan Kuzey Irak'ta, büyük ve orta büyüklükte 17 adet çimento fabrikası bulunmaktadır.

Erbil'de birçok Türk firmasının ve markasının olduğu şehir içerisinde dolaşılırken görülmüştür.

➤ Erbil Ticari Ataşesini Ziyaret

Erbil Ticari Ataşesi Deniz Bey ile görüşülmüştür. Geçici görevle, Kuzey Irak'ta 15 aydır görev yaptıklarını ifade eden Deniz Bey, Mart ayında sürelerinin dolduğunu dile getirmişlerdir. Irak genelinde ikili ilişkilerin çok önemli olduğunu vurgulayarak, Kuzey Irak'a ihracat yapacak firmaların kendileri ile görüşmelerinin faydalı olacağını dile getirmişlerdir.

Deniz Beyin avukatı ve danışmanı, aynı zamanda Erbil Ticaret ve Sanayi Odası Başkanının yeğeni, Avukat Abdullah F. J. Al-Khayat ile görüşülmüştür. Abdullah Bey Erbil'deki görüşmelerimizi organize etmiştir.

➤ **Erbil Başkonsolosluğunu Ziyaret**

Erbil Türk Konsolosluğunda, Konsolos Yardımcısı Gökhan Başan Bey ile görüşülmüştür. Kendilerine İGEME ve Karacadağ Kalkınma Ajansı faaliyetleri hakkında bilgi verilmiştir.

Konsolosluğun hemen bitişiğinde Vakıfbank ve Diyarbakır firmalarından DİMER'in markası olan Artdecor Şubesi görülmüştür.

➤ **Erbil Ticaret ve Sanayi Odasını Ziyaret**

Erbil Ticaret ve Sanayi Odası Başkan Yardımcısı Soran Aziz Bey ile görüşülmüştür.

Başkan bize Erbil'de 1.200 yabancı firmanın var olduğunu ve bunların % 63'ünün Türk firmaları olduğunu dile getirmiştir. Türk firmalarının mutlaka Kuzey Irak'a yatırım yapmaları gerektiğini, her türlü devlet olanaklarının yatırım için seferber edildiğini ve her konuda yardımcı olduklarını söylemişlerdir. Kuzey Irak'ın güneyden daha güvenilir bir yatırım ortamı sunduğunu anlatmışlardır. Kurulacak firmaların merkezlerinin mutlaka Erbil'de olması gerektiğini; diğer illerde de şubelerini açabileceklerini ve bunun ticaret için ve verimlilik için gerçekten önemli olduğunu ifade etmişlerdir.

Başkan Diyarbakır TSO ile sıkı diyaloglarının olduğunu ifade ederek, Galip Bey'in dostu olduğunu ifade etmişleridir. Diyarbakır ve Erbil arasında düzenlenecek ikili iş görüşmeleri için ellerinden geleni yapacaklarını, ama bunu ticaret ataşeliği üzerinden yapmanın daha uygun olacağını; bu konuda bünyelerinde bulunan Yatırım Birimi ile görüşmemizi önermişlerdir. Ayrıca Kuzey Irak'a yatırım konusunda web sitelerinin birçok bilgi sunduğunu söylemişlerdir.

Erbil'de OSB'nin var olup olmadığına ilişkin sorumuza Başkan, OSB değil de 2 adet KSS'lerinin olduğunu; Erbil'in Güney ve Kuzey'inde bulunan bu KSS'lerin biri oto tamircileri, diğeri ise alüminyum doğrama vb işlerinin bulunduğunu ifade etmişlerdir.

Erbil TSO üyelerinin Diyarbakır'a yapacakları yatırımlarda Diyarbakır Yatırım ve Destek Ofisi'nin yardıma hazır olduğu vurgulanmıştır.

➤ **Erbil Ziraat Bankası Şubesini Ziyaret**

Ziraat Bankası Erbil Şube Müdürü Serdar Anılır ile görüşülmüştür. Mardin’de Ziraat Bankası Şube Müdürlüğü yapmış olan Serdar Bey, Karacadağ Kalkınma Ajansı’na daha önce uğradıklarını ifade etmişlerdir.

Erbil’de 5 katlı müstakil bir bina kiralamak isteyen Ziraat Bankası, burayı çok amaçlı kullanmak istiyor. İnşaatın Ocak ayı sonunda biteceğini ifade eden Serdar Bey, açılışı da 15 Şubat gibi yapacaklarını dile getirdiler. Irak’ta bankacılık ruhsatlarının ve izinlerinin çok zor alınabildiğini ifade eden Serdar Bey, sadece Erbil ile sınırlı kalınmayacaklarını, diğer şehirlere de yaygınlaştıracaklarını vurgulamışlardır. Bununla birlikte kanunların el vermesi halinde yerel yatırımcılara da kredi kullandırmak istediklerini dile getirmişlerdir.

➤ **Erbil Işık Üniversitesi Ziyaret**

Erbil Işık Üniversitesi; Rektör Yardımcısı Mehmet Nuri Aydın ile görüşülmüştür.

Üniversitede hali hazırda 800 öğrencilerinin olduğunu dile getiren Rektör Yardımcısı, eğitim dilinin tamamen İngilizce olduğunu vurgulamışlardır. Yeni bir kampus daha inşa ettiklerini söyleyen Rektör Yardımcısı, bünyelerinde Tıp Fakültesi, Diş Hekimliği Fakültesi, Mühendislik ve İdari Bilimlerin de kurulacağını anlatmıştır.

➤ **Erbil Saha Ziyaretleri**

Ziyaretler sonrasında Erbil şehir merkezinde halkın rağbet ettiği Nazar Market ziyaret edilmiştir. Market raflarında birçok Türk ürününün olduğu görülmüştür.

4.2.3 Kerkük Ziyareti

➤ **Kerkük Ticaret ve Sanayi Odası ile görüşme**

Kuzey Irak ziyaretlerinin son gününde Kerkük de ziyaret edilmiştir. Kerküklü Ali Beyin davetiyle Kerkük girişinde bulunan Süleymaniye Restoranda öğle yemeğinde Kerkük Ticaret ve Sanayi Odası Başkan Yardımcısı ve meclis üyeleri ile görüşme yapılmıştır.

Kerkük’ün güvenli olduğunu vurgulayan başkan yardımcısı, özellikle Türkiye’den ciddi yatırımlar beklediklerini ifade etmişlerdir. Yatırımlar konusunda Kerkük’ün el değmemiş olduğunu, otel konusunda yatırım yapılabileceğini, Kerkük’ün fuar merkezine ve bu fuarı organize edecek firmaya ihtiyaç olduğunu, Kerkük’ün hem Güney’den hem de Kuzey’den erişiminin kolay olduğunu (tam geçiş noktasında bulunduğunu), bizleri mutlaka ziyaret edeceklerini, ikili iş görüşmeleri için hazır olduklarını belirtmişlerdir.

Türkiye ile yaşadıkları temel sorunun vize konusunda olduğunu ve Konsoloslukta Türkiye için vize alma konusunda ciddi sorunlar yaşadıklarını ifade etmişlerdir. Daha önce üyelerinin vizeleri Musul Konsolosluğundan oraya gitmeden alabildiklerini, şimdi Erbil Konsolosluğunun açılmasının sevindirici olduğunu, ama bu sefer de vize için bizzat gitmeleri gerektiğini söyleyerek, bunun düzeltilmesi gerektiğini belirtmişlerdir. En azından, sınırda Türk makamlar tarafından verilecek 10 günlük bir geçiş vizesinin iyi olacağını ve bunun geliş gidişleri kolaylaştıracağını dile getirmişlerdir.

Ticaret ve Sanayi Odası ile yapılan toplantının ardından Ali Bey ile görüşülmüştür. İnşaat sektöründe çalışan Ali Bey, ciddi devlet ihalelerinin olduğunu, bunlara büyük Türk firmaların rahatlıkla girebileceklerini ve Türk firmalarının avantajlı olduğunu ifade etmişlerdir.

Ayrıca yemek yenilen Süleymaniye Restoranını Alışveriş Merkezine dönüştürmek istediklerini, mevcut alanın 40 dönümün üstünde olduğunu söylemişlerdir. Yerin fotoğraf ve video görüntüleri alınmıştır.

➤ **Kerkük Saha Ziyaretleri**

Kerkük petrol denizi üzerinde yüzen bir kenttir. Kerkük'ün her yeri petrol kuyuları ile çevrili olduğu görülmüştür. Aldığımız bilgiye göre Kerkük'te elde edilen petrol gelirlerinin 10'da biri şehir için kullanılmak zorunluluğu bulunmaktadır.

4.2.4 Sonuç

Ziyaretlerden sonra 22 Ocak 2011 tarihinde Türkiye'ye geri dönüş yapılmıştır. Halil İbrahim Sınır Kapısı'ndan çıkış esnasında burada, her gün giriş çıkış yapan ve Kuzey Irak'tan aldıkları limitli çay, sigara vs. ürünleri Türkiye'de satıp geçimlerini sağlayan 73 plakalı arabalar görülmüştür. Sayılarının çokluğundan dolayı bunlara *KARINCA* denilmektedir.

Özellikle Irak birçok üründe Türkiye'nin en çok ihracat yaptığı ülkelerin başında gelmektedir. İl bazında ihracat rakamlarına bakıldığında, GAP yatırımları ve coğrafi yakınlığın yarattığı avantajla son yıllarda Diyarbakır'dan yapılan ihracatta Irak en önde gelen ülke konumunda olup bu yöndeki eğilimin önümüzdeki dönemde de artarak devam edeceği öngörülmektedir.

Diyarbakır Yatırım Destek Ofisi'nin vizyonu "*Bölgenin öncüsü, Ortadoğu'nun cazibe merkezi ve uluslararası düzeyde rekabet edebilen bir, Diyarbakır*" oluşturmaktır. Bu

vizyonun gerçekleştirilmesinde, Irak başta olmak üzere Ortadoğu ülkelerine yönelik ekonomik potansiyelin ve yeni fırsatların değerlendirilmesi büyük önem taşımaktadır.

5. Irak Yatırım Kanunu

Irak Hükümeti 2006 yılında yerli ve yabancı yatırımcıları ve mülkiyet haklarını koruyan modern bir Yatırım Kanunu çıkarmıştır.

Kanun Özeti:

- ❖ Fizibilite çalışması olan ve projelendirilen yatırımları en az 10 yıla kadar, belirlenen vergiler ve ödemelerden muaf tutmaktadır.
- ❖ Yatırımcıların yatırımlardan kazandıkları karları ülkelerine rahatlıkla götürmeye izin vermektedir.
- ❖ Yatırımcılara proje dönemi boyunca veya 50 yıla kadar kiralamaya izin verilmektedir.
- ❖ Yatırımcılar yatırımlarını ulusal veya uluslararası sigorta şirketlerine sigortalatmaya izin verilmektedir.
- ❖ Yatırımcılara Irak'taki veya Irak dışındaki bankalarda istedikleri para biriminde hesap açmalarına izin verilmektedir.
- ❖ İhtiyaç halinde yabancı işçi sağlamaya izin verilmektedir.
- ❖ Iraklı olmayan çalışanların maaşlarını Irak dışına transferlerine izin verilmektedir.
- ❖ Irak Hükümeti yapılan yatırımı millileştirmemeyi veya el koymamayı garanti etmektedir.

Irak Yatırım Kanunu hakkında daha detaylı bilgi için: www.investpromo.gov.iq (İngilizce) adresine bakılabilir.

Şimdiye kadar Irak pazarına ilk yatırımı yapan girişimciler avantaj sağlamışlardır:

- *Lübnan Byblos Bankası:* Kuzey Irak Bölgesi'nde operasyonel bankacılık sistemini kurmayı kararlaştırmışlardır.
- *Lafarge Çimento Fabrikası (Fransa):* 2008 yılında Orascom fabrikasını devralarak pazara girmiştir. Şirketin şimdi yıllık 5 milyon ton üretim yapan ve yaklaşık 2.000 kişinin çalıştığı, Tasluja ve Bazian kentlerinde iki fabrikası vardır.
- *Merchant Bridge (Lüksemburg):* Firma banka ve telekomünikasyon alanlarında faaliyet yürütmektedir. Firma kurduğu Mansur Bank ile Irak Borsası Özel Bankalar Listesine girmiş durumdadır.

- *Mezopotamya Petrol ve Gaz (İngiltere)*: Irak Petrol Arama ve Çıkarma Şirketi ile petrol üretimine ve kapasite arttırmaya başlamıştır.
- *Orascom (Mısır)*: 2003 yılından beri inşaat ve telekomünikasyon alanlarında faaliyetlerini sürdürmektedirler. Firma özellikle, çimento üretimi, inşaat ve mobil telefon sektörlerinde iş yapmaktadır.
- *Zain (Kuveyt)*: Firma ilk olarak Irak'ın güneyinde Wireless İnternet sağlama ihalesini kazanmıştır. Daha sonra Irak'ın en büyük cep telefonu operatörü Iraqna'yı satın almıştır.

5.1. İthalat Vergisi

http://www.iraqitic.com/iraqiTIC_tradeInfo_en.php web sayfasından Irak'ın ithalat rejimi ile ilgili bilgiye ulaşabilirsiniz. Irak, tüm ürünler için (çoğu firma tarafından gümrük vergisi olarak algılanan) **% 5 oranında Yeniden Yapılandırma Fonu (Reconstruction Levy)** uygulamaktadır. Bahse konu web sayfasındaki bilgilerden de anlaşıldığı üzere (% 5 İmar Vergisi haricinde) Irak, ithalatta başka herhangi bir vergi, resim, vs. uygulamamaktadır. Irak'a ihracatta en önemli konu, Irak'taki ithalatçının ilgili ürün için ilgili bakanlıktan (Kuzey Irak için ilgili yerel bakanlıktan) ithalat lisansı alması gerekliliğidir. Lisansı alabilmek için ürünün numunesi üzerinden gerekli tetkik ve işlemler yapılmaktadır.

İthalat Lisansının geçerlilik süresi ise başvurudan itibaren 6 ay olup, ithalat lisansı genelde başvurudan 1 ila 2 hafta sonra verilmektedir. Geriye kalan süre zarfında ilgili ürünün Irak'a ihracatının yapılması gerekmektedir. İhracat işlemleri diğer ülkelere (gümrük beyannamesi, konşimento, menşe şahadetnamesi düzenlemek... gibi) yapılan ihracat prosedürleri ile aynıdır.

5.2. IKBY'de Şube veya Sıfırdan Şirket Kuruluşu

IKBY'de (Irak Kürdistan Bölgesel Yönetimi) % 100 yabancı sermayeli şirket kurmak mümkün olup yerel ortak şartı yoktur. Ayrıca, yerel işçi istihdam edilmesi gibi bir zorunluluk da bulunmamaktadır.

5.2.2. Şube Kuruluşu İçin Gerekli Belgeler

- ❖ Ticaret Sicil Gazetesi (şirket kuruluş),
- ❖ Şirket Ana Sözleşmesi,
- ❖ Ticaret Odası Faaliyet Belgesi,
- ❖ Ticaret Odası Sicil Kaydı,

- ❖ Vergi Levhası,
- ❖ Vergi Numarası,
- ❖ İmza Sirküleri,
- ❖ İkametgah Belgesi,
- ❖ Kimlik Bilgileri,
- ❖ Son Mizan ve Bilanço,
- ❖ Karar Defterine yazılı Yönetim Kurulu ve Üyelerin Irak'ta şube açılması ile ilgili karar metni,
- ❖ Şirketin Irak'ta işleri yürütecek avukat için vereceği vekalet karar metni,
- ❖ Irak'ta kurulacak şirketin müdürünün vekalet karar metni ve vekaletnamesi,
- ❖ Tüm bu belgelerin Arapça çevirilerinin Yeminli Tercüme Büroları vasıtası ile yapılması,
- ❖ Tüm evrakların Noterce tasdik edilmesi,
- ❖ Tüm evraklar için bir dilekçe ile Valiliğe başvurulup onay alınması,
- ❖ Tüm evraklar için Dış İşleri Bakanlığı ve Dış Ticaret Müsteşarlığı onayı,
- ❖ Tüm evraklar için en son olarak Türkiye'deki Irak Dış Temsilciliklerinden onay alınması ve Irak'taki vekalet verilen yetkili avukata gönderilmesi gerekmektedir.

5.2.3. Irak'ta Yapılacak İşlemler

- Kurulacak şirketin merkez ofis adresi ve kira kontratının yapılması,
- Şirket bünyesinde 1 adet Iraklı avukat bulundurulması (Avukat şirketin tüm kanuni işlemleri ve gelen kişilerin ikametgâhından sorumludur),
- Şirket bünyesinde 1 adet Iraklı muhasebeci bulundurulması (Geçici olarak: istenirse şirket kurulduktan sonra başka bir muhasebeci ile anlaşma yapılabilir. İnşaat Şirketi olursa bir adet Iraklı İnşaat Mühendisi),
- Gelen tüm belgelerin Dış İlişkiler Müdürlüğü tarafından tasdik edilmesi,
- Adalet Bakanlığı onayı,
- Ticaret Bakanlığı Şirketler Müdürlüğü'nden alınacak onaylar ve şube açma kararı,
- İnşaat ve elektrik taahhüt alanında faaliyet gösteren firmalar için inşaat veya elektrik mühendisi istihdam edilmesi,

Tüm bu işlemlerin Irak bölümü için gerekli masrafları yaklaşık 6,000 Amerikan Doları tutmaktadır (inşaat, yatırım, bankacılık, sigorta ve medikal firmaları için ek prosedürler mevcuttur).

5.2.4. Yeni Bir Şirket (Şube Değil) Açmak İçin Gerekenler

- ❖ Şirketlerin İKBY’de kayıtlı ofisinde düzenlenen ilk Kurul toplantısında tutanak tutulmalıdır. Bir genel müdür ve kurul üyeleri seçilerek tutanaklar tüm hissedarlar tarafından imzalanmalıdır.
- ❖ Her hissedarın iki pasaport fotoğrafı ile bir pasaport fotokopisi sunması gerekmektedir.
- ❖ Kuzey Irak’ta kayıtlı bir avukat tarafından bir kurulum sözleşmesi düzenlenmesi zorunludur. Bu nedenle, şirket tarafından yerel bir avukat tutulmalıdır.
- ❖ Erbil, Duhok veya Süleymaniye’de ilgili Ticaret Odasına bir şirket ismi kaydı yapılmalıdır.
- ❖ Muhasebeciler Sendikası üyesi bir yerel muhasebeci tarafından hesaplar düzenlenmeli ve imzalanmalıdır.
- ❖ Yerel bir avukat bulmak için Erbil Ticaret Ataşeliği ile irtibata geçilebilir (Bu işlemlerin yaklaşık maliyeti 3.000 Amerikan Dolarıdır. İnşaat, yatırım, bankacılık, sigorta ve medikal firmaları için ek prosedürler mevcuttur).

5.2.5. İthalat İhracat Belgesi Çıkarmak

- Vergi dairesinde firma adına dosya açmak (firma kurulduktan sonra),
- Erbil Ticaret ve Sanayi Odası’ndan alınacak sicil kaydı numarası,
- İKBY Ticaret ve Sanayi Bakanlığı Tescil Müdürlüğünden alınacak sicil kaydı numarası ve tüm firma belgelerinin birer örneği,
- Tüm evraklar ve dosyalar İKBY Ticaret ve Sanayi Bakanlığı Genel Ticaret Müdürlüğüne teslim edilmelidir. Buradan alınacak yazı Genel Vergi Müdürlüğüne iletilecektir. Bu işlemlerin ardından İKBY Maliye Bakanlığı ithalat-ihracat belgesini düzenliyor (Belge çıkarma maliyeti yaklaşık 1.200 Amerikan Dolarıdır).

5.2.6. İkamet İzni Alınması

İKBY’yi ziyaret edecek Türk vatandaşlarından vize istenilmemektedir. Girişte 10 günlük bir izin verilmekte olup, 10 günden daha uzun kalacak vatandaşların Valilik ve İkamet Müdürlüğünden uzatma almaları gerekmektedir. İKBY sınırları dışına çıkacak vatandaşların Irak’a gelmeden vize almaları zaruridir.

5.2.7. IKYB' de Oturma İzni Alınması

Şirket sahiplerinin, şirket kuruluşunu takiben avukatları vasıtası ile İkamet Müdürlüğüne başvurmaları halinde kendilerine 1 senelik oturma izni verilmektedir.

Şirket çalışanları için Ticaret ve Sanayi Odası kimliği olan bir Irak vatandaşının 10 milyon Irak Dinari tutarında (yaklaşık 8 bin Amerikan Doları) kefalet vermesi gerekmektedir. Bu kefaletin alınmasını takiben çalışanlara 6 aylık oturma izni verilmektedir. Devletten ihale alan firmalar için kefaleti yine ihaleyi veren devlet kurumu vermektedir. Enerji firmalarının çalışanları için kefalet aranmamaktadır.

Tablo-3: Irak Dış Ticaretinde Başlıca Ürün ve Ülkeler (2009)

İhracatında Başlıca Mallar	Mineral Yakıtlar, Petrol ve Damıtılmış Ürünler (% 97), Değerli Taş ve Metaller (% 1)
İthalatında Başlıca Mallar	Makine ve Kazanlar (% 15), Elektrikli Ekipmanlar (% 14), Taşıtlar (% 12), Demir-Çelik Ürünleri (% 5)
İhracatında Başlıca Ülkeler	ABD % 25, Hindistan % 15, Güney Kore % 10, İtalya % 9, Çin % 9, Tayvan % 5, Hollanda % 4, Türkiye % 2
İthalatında Başlıca Ülkeler	Türkiye % 24 , BAE % 19, Çin % 8, ABD % 8, Ürdün % 5, Almanya % 4, Güney Kore % 3, İtalya % 3, Fransa % 3, Hindistan % 2

5.3. Serbest Bölgeler

Serbest bölgeler; milli ekonomilerin önemli dayanaklarından birisini teşkil eder. Serbest bölgelerin bu önemi, kalkınmakta olan ülkelerde daha da belirgindir. Serbest bölgeler bir ülkenin siyasi sınırının içinde küçük adacıklar teşkil etse de, o ülkenin gümrük politikalarının uygulandığı sınırın dışında tutulmaktadır. Yani serbest bölgelerden giren çıkan mallara ithalat ve ihracat politikaları ile gümrük tarifeleri uygulanmaz.

Irak Serbest Bölgeler Genel Kurumu 3 sayılı ve 1998 tarihli kanun gereği kurulmuştur. Serbest Bölgeler Genel Kurumu'nun kurulmasının arkasındaki hedef, uluslararası alanda ekonomik özgürlük çerçevesinde giderek gelişen uluslararası ekonomik ilişkilerdeki bağımlılık olgusunu tedarik etmek ve Irak ekonomisinin devamlılığını ve kendine özgü yapısını bu bağımlılık olgusunun olumsuz etkilerinden izole edilmesini sağlamaktır. Ayrıca, yerli ve yabancı sermayeyi yatırım alanına çekmek, yüksek ve gelişmiş teknoloji kullanan yeni sanayi projelerini gerçekleştirerek Irak'ın ekonomik ve sosyal kalkınma sürecini desteklemektir.

Şu anda Irak'ta Serbest Bölgeler Genel Kurumu'na bağlı üç serbest bölge bulunmaktadır. Bunlar; Flifl (Neynawa), Hor Ez-Zubeyr ve El-Kaim serbest bölgelerdir.

➤ *Hor Ez-Zubeyr (Basra) Serbest Bölgesi:*

Hor Ez-Zubeyr Serbest Bölgesi, Basra İlinin güney batısından 40 km uzaktadır. Bölge ileriye dönük genişletilebilir 1.000.000 metrekare üzerinde kurulmuştur. Basra Körfezi'ne açılması nedeniyle stratejik bir öneme sahiptir. Bu konumu itibarıyla uluslararası ticaret ağının batısı ile doğusunu bağlayan coğrafi bir buluşma noktasıdır. Bu bölgenin Irak, Körfez Ülkeleri ve dünya pazarları açısından derin lojistik önemi vardır. Güçlü bir altyapıya sahip olan ve hizmet merkezlerine yakın Hor Ez-Zubeyr Limanına yakın olması bu bölgenin önemini artırmaktadır.

➤ *Flifl (Neynava-Musul) Serbest Bölgesi:*

Bu serbest bölge, ülkenin kuzeyindeki Musul İlinin 20 km uzağında, Musul'u Dohuk'un Zaho İlçesine bağlayan karayolu üzerine inşa edilmektedir. Bölge, gelecekte genişletilebilir 400.000 metrekare üzerinde kurulmuş bulunmaktadır. Türkiye, Suriye, Ürdün ve Basra'daki limanlara giden kara ve demir yollarının merkezinden bulunması bu bölgenin en temel özelliklerinden birisidir. Enerji, hammadde, vasıflı işçi potansiyelinin bulunduğu yerlere yakınlık ise, bu bölgenin önemini daha da artırmaktadır. Bölgede, asfaltlı ve asfaltsız arazi, çok sayıda beton ve üstü kapalı depolar, bürolar ve uluslararası nakliye işlerinde kullanılan tırlar için bir park alanı bulunmaktadır.

➤ *Kaim (El-Anbar) Serbest Bölgesi:*

Bu serbest bölge, ülkenin Kuzey Batısındaki El-Anbar İlinde bulunmaktadır. Bölge, Başkent Bağdat'a 400 km uzaklıkta, Irak-Suriye sınırı üzerinde, gelecekte genişletilebilir 70.000 metrekare arazi üzerinde inşa edilmektedir. Bölge, 270 km'de Rave-Musul karayoluyla Musul İli üzerinden Türkiye sınırına bağlanmaktadır. Ayrıca bölge, 900 km uzunluğundaki Kaim-Bağdat-Basra karayoluyla Basra Körfezine açılmaktadır. Ayrıca, Kaim-Ukaşat yoluyla Er-Rutba-Trebil uluslararası karayoluna bağlanıp, Ürdün sınırına uzanmaktadır.

Demiryolları açısından ise, Kaim-Bağdat-Basra-Hor Ez-Zubeyir-Um Kasır demir yolu Kaim Serbest Bölgesinin Basra Körfez'ine açılmasını sağlayan bir başka ulaşım aracıdır. Ayrıca, Musul üzerinden Türkiye sınırına, Kaim-Hadise-Beyci-Musul demir yoluyla bağlanmaktadır.

5. Irak Özel Sektörünü Tehdit Eden Unsurlar

- ❖ Güvensizlik ortamının (baskın, soygun, yol kesme, bombalama, adam kaçıırma, fidye talebi, öldürme) devam etmesi,
- ❖ Kanuni belirsizlikler ve boşluklar (yasalar Osmanlı, İngiliz ve 1960 tarihlerine dayanmaktadır),
- ❖ Kamu ve özel sektörde kalifiye eleman yetersizliği (teknik kadro yetersizdir. Irak'ın bu zamana kadar edindiği elit kadro, müteşebbis kitlesi ülke dışına gitmiştir. Edinilen bilgilere göre yurtdışında yaşayan Iraklılar 5 milyon civarındadır).
- ❖ Finansal yetersizlik (özel kesimin sermaye birikimi yetersizdir ve aktif bankacılığın temelini teşkil eden elektronik bankacılık henüz gelişmemiştir),
- ❖ Teknik ve altyapı (yol, su, elektrik, teknik alet ve ekipman) yetersizliği.

6. Devlet Şirketleri (Kamu İktisadi Teşebbüsleri - KİT'ler)

Irak'ta hemen her bakanlığa bağlı devlet şirketleri bulunmaktadır. Devlet, ülkenin ihtiyaçlarını bu şirketler kanalıyla temin etmektedir. Bu şirketlerin 200 civarında olduğu ve bazılarının çok az hisselerinde % 5-10 özel şahısların payı bulunduğu bilinmektedir.

Irak Cumhuriyeti, uzun süren İran-İrak Savaşı ve Kuveyt'in işgalinin ardından dünyadan ve komşu ülkelerden tecrit operasyonları sonucu ülke yatırımlarını tamamlayamamıştır. Osmanlı'nın bölgeden çekildiği günden bu tarafa güvenlik konusu hep öne çıkmıştır. Dolayısıyla devletin yatırımları sosyal ağırlıklı olmaktan ziyade güvenlik ağırlıklı alanlarda yoğunlaşmıştır. 2003 yılında ABD'nin bölgeye gelmesiyle, eski yönetimin yerine demokrasiyi ikame çalışmaları yoğunlaşmıştır.

Irak'ta bulunan petrol arıtma istasyonları, petrol boru hatları, montaj fabrikaları, çimento ve demir-çelik fabrikaları, enerji santralleri devlete ait olup, özel sektörün elinde marketler, dokuma tezgâhları, şehir içi nakliye, deri işleme atölyeleri, tamir-bakım-onarım atölyeleri, dikiş-nakış tezgâhları ve tarıma dayalı küçük ve orta ölçekli sanayi işletmeleri ile esnaf ve sanatkârlar bulunmaktadır.

Arz ederim. 08.06.2011

Hüseyin AKDOĞAN
Diyarbakır YDO Koor.